

فصل

۱

قسمت اول

اتحادهای جبری

مشهور اتحاد

سال قبل فهمیدیم که هر عبارتی که شامل اعداد و متغیرها باشد، عبارت جبری نام دارد و اگر مقدار دو عبارت جبری A و B به ازای هر مقداری برای متغیرهایشان با هم برابر باشد، تساوی $A = B$ را یک اتحاد می‌گویند. (به زبان دیگر، یعنی آنگاه رابطه $A = B$ به ازای هر مقدار که به متغیرهاش بدهیم، برقرار باشد، به این رابطه به افتخار می‌گویم.) مثلاً رابطه $x^2 - 2x + 1 = (x - 1)^2$ یک اتحاد است، چون به هر عددی بدهیم دوطرف، مساوی می‌شوند. مثلاً اگر x را صفر فرض کنیم به رابطه درست $1 = 1$ می‌رسیم. (شما به x هر چه دوست دارید بدهید، دو طرف مساوی می‌شوند.)

نکته ضریب جملات متشابه در دو طرف تساوی یک اتحاد، با هم برابر است. مثلاً اگر $5x^2 - 7x = kx^2 + mx$ اتحاد باشد خیلی سریع می‌گوییم که $k = 5$ و $m = -7$ است.

مثال: اگر تساوی $(x - a)(3x + a) = 3x^2 - 4x - a^2$ یک اتحاد باشد، مقدار a را بیابید.

پاسخ: باید ضرایب جملات متشابه در دو طرف تساوی، با هم برابر باشد:

$$(x - a)(3x + a) = 3x^2 - 4x - a^2 \Rightarrow 3x^2 + \underbrace{ax - 3ax}_{-2ax} - a^2 = 3x^2 - 4x - a^2$$

$$\Rightarrow \begin{cases} 3 = 3 \quad \checkmark \\ -2a = -4 \\ -a^2 = -a^2 \quad \checkmark \end{cases} \Rightarrow a = \frac{-4}{-2} = 2$$

انواع اتحادهای جبری مشهور

۱) اتحادهای مربع دو جمله‌ای: در این اتحادها دو جمله‌ای های $a + b$ و $a - b$ به توان ۲ می‌رسند:

دو برابر اولی در دومی

اولی به توان ۲

دومی به توان ۲

مثال

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2 \rightarrow (\Delta x + 3y)^2 = (\Delta x)^2 + 2(\Delta x)(3y) + (3y)^2 = \Delta^2 x^2 + 6\Delta xy + 9y^2$$

مثال

$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2 \rightarrow \left(\frac{m}{3} - \frac{z}{9}\right)^2 = \left(\frac{m}{3}\right)^2 - 2\left(\frac{m}{3}\right)\left(\frac{z}{9}\right) + \left(\frac{z}{9}\right)^2 = \frac{m^2}{9} - \frac{2mz}{9} + \frac{z^2}{81}$$

مثال: با استفاده از اتحاد مربع دو جمله‌ای، تساوی‌های زیر را کامل کنید.

(ب) $(2x - 1)^2 = \square - 4x + \square$

(ت) $\left(\frac{1}{3} + \frac{x}{4}\right)^2 = \square x^2 + \square x + \square$

(آ) $(a + 3)^2 = a^2 + \square + \square$

(پ) $\left(\sqrt{2} - \frac{k}{\sqrt{2}}\right)^2 = 2 - \square + \square$

پاسخ: (آ)

(ب) $(2x - 1)^2 = (2x)^2 - 2(2x)(1) + (1)^2 = 4x^2 - 4x + 1$

(پ) $\left(\sqrt{2} - \frac{k}{\sqrt{2}}\right)^2 = (\sqrt{2})^2 - 2(\sqrt{2})\left(\frac{k}{\sqrt{2}}\right) + \left(\frac{k}{\sqrt{2}}\right)^2 = 2 - 2k + \frac{k^2}{2}$

(ت) $\left(\frac{1}{3} + \frac{x}{4}\right)^2 = \left(\frac{1}{3}\right)^2 + 2\left(\frac{1}{3}\right)\left(\frac{x}{4}\right) + \left(\frac{x}{4}\right)^2 = \frac{1}{9} + \frac{x}{6} + \frac{x^2}{16} = \frac{1}{16}x^2 + \frac{1}{6}x + \frac{1}{9}$

تست: حاصل $(1 + \sqrt{2})^2 + (1 - \sqrt{2})^2$ کدام است؟

۴-۲ (۱) $4\sqrt{2}$ ۶-۳ (۳)   ۲-۲ (۲)

پاسخ: به کمک اتحاد مربع دو جمله‌ای داریم:

$$(1 + \sqrt{2})^2 + (1 - \sqrt{2})^2 = [1^2 + 2(1)(\sqrt{2}) + (\sqrt{2})^2] + [1^2 - 2(1)(\sqrt{2}) + (\sqrt{2})^2]$$

گزینه (۳) صحیح است. $\Rightarrow 1 + 2\sqrt{2} + 2 + 1 - 2\sqrt{2} + 2 = 6$

نکته تستی: به کمک اتحادهای مربع دو جمله‌ای می‌توان ثابت کرد که:

$$(a + b)^2 + (a - b)^2 = 2a^2 + 2b^2$$

$$(a + b)^2 - (a - b)^2 = 4ab$$

از این نکته وقتی استفاده می‌شود که مجموع و تفاضل دو عدد را داشته باشیم و حاصل ضرب یا مجموع مربعات آن‌ها خواسته شوند. (حفظ این دو فرمول الزامی نیست).

تست: حاصل $(ax + by)^2 - (ax - by)^2$ کدام است؟

۴-۲ (۱) $2abxy$ ۲-۲ (۲) $2a^2x^2 + 2b^2y^2$ ۳-۳ (۳) $2a^2x^2 - 2b^2y^2$ ۴-۴ (۴) $4abxy$

پاسخ: بنا به نکته تستی گفته شده داریم:

$$(ax + by)^2 - (ax - by)^2 = 4AB = 4(ax)(by) = 4abxy$$

البته بدون استفاده از نکته بالا هم می‌توانید تک تک اتحادها را باز کرده و جواب را به دست آورید.

گزینه (۴) صحیح است. $\Rightarrow (ax + by)^2 - (ax - by)^2 = a^2x^2 + 2abxy + b^2y^2 - a^2x^2 + 2abxy - b^2y^2 = 4abxy$

تست: اگر مجموع دو عدد برابر ۵ و تفاضل آن‌ها برابر ۹ باشد، مجموع مربعات آن‌ها کدام است؟

۵۱ (۱)   ۵۲ (۲)   ۵۳ (۳)   ۵۴ (۴)

پاسخ: روش اول: اگر آن دو عدد را a و b در نظر بگیریم، به کمک نکته تستی گفته شده خواهیم داشت:

$$(a + b)^2 + (a - b)^2 = 2a^2 + 2b^2 = 2(a^2 + b^2) \Rightarrow 5^2 + 9^2 = 2(a^2 + b^2) \Rightarrow a^2 + b^2 = \frac{25 + 81}{2} = \frac{106}{2} = 53$$

روش دوم: بدون استفاده از نکته تستی هم می‌توانیم مسئله را به شکل مقابل حل کنیم:

$$\begin{cases} a + b = 5 \\ a - b = 9 \end{cases}$$

طبق فرض سؤال

$$2a = 14 \Rightarrow a = 7 \xrightarrow{\text{جایگذاری در یکی از معادلات}} 7 + b = 5 \Rightarrow b = -2 \Rightarrow a^2 + b^2 = 7^2 + (-2)^2 = 49 + 4 = 53$$

بنابراین گزینه (۳) صحیح است.

(۲) اتحاد مزدوج: در این اتحاد، دو پرانتز به شکل $(a + b)$ و $(a - b)$ در هم ضرب می‌شوند، در این حالت خیلی سریع می‌گوییم جواب برابر می‌شود با $a^2 - b^2$.

به عبارت دیگر در این اتحاد جملاتی مانند a و b عیناً در دو پرانتز تکرار می‌شوند. فقط در یکی از پرانتزها علامت بین a و b مثبت و در پرانتز دیگر علامت بین a و b منفی است.

دومی به توان ۲   ← اولی به توان ۲

مثال $(\sqrt{5} - \sqrt{2})(\sqrt{5} + \sqrt{2}) = \sqrt{5}^2 - \sqrt{2}^2 = 5 - 2 = 3$

مثال $(\frac{x}{2} - \frac{y}{5})(\frac{x}{2} + \frac{y}{5}) = (\frac{x}{2})^2 - (\frac{y}{5})^2 = \frac{x^2}{4} - \frac{y^2}{25}$

$(a + b)(a - b) = a^2 - b^2$

مثال: به کمک اتحاد مزدوج، جاهای خالی را پر کنید.

$$102 \times 98 = (100 + \square)(100 - \square) = \square$$

$$(\sqrt{2} + \sqrt{3})(\square - \square) = 2 - 3 = -1 \quad (آ)$$

$$(2x - \frac{y}{4})(2x + \frac{y}{4}) = \square x^2 - \square y^2 \quad (پ)$$

پاسخ: بنا به اتحاد مزدوج داریم:

$$(\sqrt{2} + \sqrt{3})(\sqrt{2} - \sqrt{3}) = (\sqrt{2})^2 - (\sqrt{3})^2 = 2 - 3 = -1 \quad (آ)$$

$$102 \times 98 = (100 + 2)(100 - 2) = 100^2 - 2^2 = 10000 - 4 = 9996 \quad (ب)$$

$$(2x - \frac{y}{4})(2x + \frac{y}{4}) = (2x)^2 - (\frac{y}{4})^2 = 4x^2 - \frac{1}{16}y^2 \quad (پ)$$

تست: حاصل $(a+b-1)(a-b-1)$ کدام است؟

- (۱) $a^2 - b^2 - 2a + 1$ (۲) $a^2 + b^2 - 2ab + 1$ (۳) $a^2 - b^2 - 1$ (۴) $a^2 - b^2 + 1$

پاسخ:

گزینه (۱) صحیح است. $(a-1+b)(a-1-b) = (a-1)^2 - b^2 = a^2 - 2a + 1 - b^2 = a^2 - b^2 - 2a + 1 \Rightarrow$

تست: اگر مجموع دو عدد برابر $\frac{\sqrt{2}}{2}$ و تفاضل مربعات آن‌ها $\frac{3}{4}$ باشد، اختلاف این دو عدد کدام است؟

- (۱) $\frac{3}{2}$ (۲) $\frac{3}{\sqrt{2}}$ (۳) $\frac{3}{2\sqrt{2}}$ (۴) $\frac{3}{4}$

پاسخ: اگر آن دو عدد را a و b در نظر بگیریم، بنا به اتحاد مزدوج داریم:

$$(a-b)(a+b) = a^2 - b^2 \xrightarrow{a+b = \frac{\sqrt{2}}{2}} (a-b)\left(\frac{\sqrt{2}}{2}\right) = \frac{3}{4} \Rightarrow a-b = \frac{\frac{3}{4}}{\frac{\sqrt{2}}{2}} = \frac{3}{2\sqrt{2}} \Rightarrow$$

اتحاد یک جمله مشترک: در این اتحاد با هم دو پرانتز در هم ضرب می‌شوند ولی این بار، یک جمله مشترک در دو پرانتز وجود دارد.

$$(x+a)(x+b) = x^2 + (a+b)x + ab \xrightarrow{\text{مثال}} (6x-1)(6x+8) = (6x)^2 + (-1+8)(6x) + (-1)(+8) = 36x^2 + 42x - 8$$

مشترک: $(x+a)$ و $(x+b)$ → x^2 و $(a+b)x$ و ab → $(6x-1)$ و $(6x+8)$ → $(6x)^2$ و $(-1+8)(6x)$ و $(-1)(+8)$

غیرمشترک‌ها: a و b → (-1) و $(+8)$

جمع غیرمشترک‌ها: $(a+b)x$ → $(-1+8)(6x)$

ضرب غیرمشترک‌ها: ab → $(-1)(+8)$

جمله مشترک: $(6x)$

مثال: جاهای خالی را به کمک اتحادها پر کنید.

(آ) $(x-2)(x+1) = x^2 + \square x + \square$ (ب) $(2x+2-y)(y+2x) = \square x^2 + \square x + \square y^2 + \square y$

پاسخ:

(آ) $(x-2)(x+1) = x^2 + (-2+1)x + (-2)(1) = x^2 + (-1)x + (-2)$

(ب) $(2x+2-y)(y+2x) = (2x+(2-y))(2x+y) = (2x)^2 + (2-y+y)(2x) + (2-y)(y) = 4x^2 + 4x - 1y^2 + 2y$

تست: حاصل $(x+a)(x-b) - (x-a)(x+b)$ کدام است؟

- (۱) $(a-b)x$ (۲) $2(b-a)x$ (۳) $2(a-b)x$ (۴) $(b-a)x$

پاسخ:

$$(x+a)(x-b) - (x-a)(x+b) = (x^2 + (a-b)x + a(-b)) - (x^2 + (-a+b)x + b(-a))$$

$$= x^2 + (a-b)x - ab - x^2 + (a-b)x + ab = 2(a-b)x \Rightarrow$$

گزینه (۳) صحیح است.

اتحادهای مکعب دو جمله‌ای: در این اتحاد، یک دو جمله‌ای مانند $a+b$ یا $a-b$ به توان ۳ می‌رسد و خواهیم داشت:

۳ برابر اولی در دومی به توان ۲

۳ برابر اولی به توان ۲ در دومی

دومی به توان ۳

اولی به توان ۳

$$(a+b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3 \xrightarrow{\text{مثال}} (x+2y)^3 = (x)^3 + 3(x)^2(2y) + 3(x)(2y)^2 + (2y)^3 = x^3 + 6x^2y + 12xy^2 + 8y^3$$

$$(a-b)^3 = a^3 - 3a^2b + 3ab^2 - b^3 \xrightarrow{\text{مثال}} (\sqrt{2}-1)^3 = (\sqrt{2})^3 - 3(\sqrt{2})^2(1) + 3(\sqrt{2})(1)^2 - (1)^3 = \sqrt{8} - 3(2)(1) + 3\sqrt{2}(1) - 1$$

$$= \sqrt{4 \times 2} - 6 + 3\sqrt{2} - 1 = 2\sqrt{2} - 6 + 3\sqrt{2} - 1 = 5\sqrt{2} - 7$$

مثال: جاهای خالی را پر کنید.

$$(x - \sqrt{2})^3 = \square x^3 - \square x^2 + \square x - \square \quad (\text{ب}) \quad (2x + \frac{1}{4})^3 = \square x^3 + \square x^2 + \square x + \square \quad (\text{آ})$$

$$(\frac{1}{3} - \frac{a}{4})^3 = \frac{1}{27} - \square + \square - \frac{a^3}{64} \quad (\text{پ})$$

پاسخ: به کمک اتحادهای مکعب دوجمله‌ای داریم:

$$(2x + \frac{1}{4})^3 = (2x)^3 + 3(2x)^2(\frac{1}{4}) + 3(2x)(\frac{1}{4})^2 + (\frac{1}{4})^3 = 2^3 x^3 + 3(4x^2)(\frac{1}{4}) + 3(2x)(\frac{1}{4}) + \frac{1}{4^3} = 8x^3 + 6x^2 + \frac{3}{2}x + \frac{1}{8} \quad (\text{آ})$$

$$(x - \sqrt{2})^3 = x^3 - 3(x)^2(\sqrt{2}) + 3(x)(\sqrt{2})^2 - (\sqrt{2})^3 = x^3 - 3\sqrt{2}x^2 + 6x - \sqrt{8} \quad (\text{ب})$$

$$(\frac{1}{3} - \frac{a}{4})^3 = (\frac{1}{3})^3 - 3(\frac{1}{3})^2(\frac{a}{4}) + 3(\frac{1}{3})(\frac{a}{4})^2 - (\frac{a}{4})^3 = \frac{1}{27} - \frac{1}{12}a + \frac{1}{16}a^2 - \frac{a^3}{64} \quad (\text{پ})$$

تست: در ساده‌شده عبارت $(3x - 2y)^3$ ، ضریب عددی جمله شامل x^2y کدام است؟

- ۵۴ (۱)   ۱۸ (۲)   -۱۸ (۳)   -۵۴ (۴)

پاسخ: به کمک اتحاد مکعب دوجمله‌ای داریم:

$$(3x - 2y)^3 = (3x)^3 - 3(3x)^2(2y) + 3(3x)(2y)^2 - (2y)^3 = 27x^3 - 3(9x^2)(2y) + 3(3x)(4y^2) - 8y^3$$

$$= 27x^3 - 54x^2y + 36xy^2 - 8y^3 \Rightarrow x^2y \text{ شامل جمله } -54 \Rightarrow \text{گزینه (۴) صحیح است.}$$

تست: حاصل $(x-1)^3 - (\sqrt{3}x-1)(\sqrt{3}x+1+\sqrt{3})$ برابر با کدام گزینه است؟

- $x^3 + \sqrt{3}$ (۱) $x^3 - \sqrt{3}$ (۳) $x^3 - 6x^2 + \sqrt{3}$ (۲) $x^3 + 6x^2 + \sqrt{3}$ (۴)

پاسخ: به کمک اتحاد مکعب دوجمله‌ای و اتحاد یک جمله مشترک داریم:

$$(x-1)^3 - (\sqrt{3}x-1)(\sqrt{3}x+1+\sqrt{3}) = (x^3 - 3x^2 + 3x - 1) - ((\sqrt{3}x)^2 + (-1+1+\sqrt{3})(\sqrt{3}x) + (-1)(1+\sqrt{3}))$$

$$= x^3 - 3x^2 + 3x - 1 - (3x^2 + 3x - \sqrt{3} - 1) = x^3 - 3x^2 + 3x - 1 - 3x^2 - 3x + \sqrt{3} + 1 = x^3 - 6x^2 + \sqrt{3} \Rightarrow \text{گزینه (۲) صحیح است.}$$

تذکر: البته حاصل $(\sqrt{3}x-1)(\sqrt{3}x+1+\sqrt{3})$ را بدون استفاده از اتحاد یک جمله مشترک هم به راحتی می‌توانید به دست آورید. یعنی دو برانتز را به صورت معمولی در هم ضرب کنید:

$$(\sqrt{3}x-1)(\sqrt{3}x+1+\sqrt{3}) = (\sqrt{3}x)^2 + \sqrt{3}\sqrt{3}x + 3x - \sqrt{3}\sqrt{3}x - 1 - \sqrt{3} = 3x^2 + 3x - 1 - \sqrt{3}$$

نکته تستی: در اتحادهای مکعب دو جمله‌ای اگر a^3 و b^3 را کنار هم بنویسیم و در جملات $3a^2b$ و $3ab^2$ از $3ab$ فاکتور بگیریم، خواهیم داشت:

$$(a+b)^3 = a^3 + b^3 + 3ab(a+b) \Rightarrow a^3 + b^3 = (a+b)^3 - 3ab(a+b)$$

$$(a-b)^3 = a^3 - b^3 - 3ab(a-b) \Rightarrow a^3 - b^3 = (a-b)^3 + 3ab(a-b)$$

ضمناً به $a^3 + b^3$ مجموع مکعبات a و b و به $a^3 - b^3$ تفاضل مکعبات a و b می‌گوییم.

تست: اگر مجموع دو عدد برابر ۲ و حاصل ضرب آن‌ها (-۱) باشد، مجموع مکعبات آن‌ها کدام است؟

- (۱) ۱۲ (۲) ۱۳ (۳) ۱۴ (۴) ۱۵

پاسخ: با توجه به نکته گفته شده داریم:

گزینه (۳) صحیح است. $a^3 + b^3 = (a + b)^3 - 3ab(a + b) = 2^3 - 3(-1)(2) = 8 + 6 = 14 \Rightarrow$

تست: اگر تفاضل دو عدد برابر (-۱) و حاصل ضرب آن‌ها ۶ باشد، تفاضل مکعبات آن‌ها کدام است؟

- (۱) ۱۷ (۲) ۱۹ (۳) -۱۹ (۴) -۱۷

پاسخ:

گزینه (۳) صحیح است. $a^3 - b^3 = (a - b)^3 + 3ab(a - b) = (-1)^3 + 3(6)(-1) = -1 - 18 = -19 \Rightarrow$

۵) اتحادهای چاق و لاغر: از ضرب یک دوجمله‌ای (لاغر) در یک سه‌جمله‌ای (چاق) به شکل زیر به دست می‌آیند:

مثال $(x + 3)(x^2 - 3x + 9) = x^3 + 3^3 = x^3 + 27$ مجموع مکعبات ۲ جمله: $(a \oplus b)(a^2 \ominus ab + b^2) = a^3 \oplus b^3$

چاق منفی
لاغر مثبت

مثال $(2x - 1)(4x^2 + 2x + 1) = (2x)^3 - 1^3 = 8x^3 - 1$ تفاضل مکعبات ۲ جمله: $(a \ominus b)(a^2 \oplus ab + b^2) = a^3 \ominus b^3$

چاق مثبت
لاغر منفی

مثال: جاهای خالی را پر کنید.

(آ) $(2x - 3)(4x^2 + 6x + 9) = \square$

پاسخ:

(ب) $(x + 2y)(x^2 - \square + \square) = x^3 + 8y^3$

(آ) $(2x - 3)(4x^2 + 6x + 9) = (2x)^3 - 3^3 = 8x^3 - 27$

$\begin{matrix} (2x)^3 & 3(2x) & 3^2 \\ \uparrow & \uparrow & \uparrow \\ (2x - 3)(4x^2 + 6x + 9) \end{matrix}$

(ب) $(x + 2y)(x^2 - 2xy + 4y^2) = x^3 + 8y^3$

$\begin{matrix} x^3 & 2xy & 4y^2 \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow \\ (x + 2y)(x^2 - 2xy + 4y^2) \end{matrix}$

تست: اگر $(x + 2)(x^2 + Ax + 4) = x^3 + Bx^2$ باشد، حاصل $A + B$ کدام است؟

- (۱) صفر (۲) ۲ (۳) -۲ (۴) ۴

پاسخ: بنا به اتحاد چاق و لاغر داریم:

گزینه (۱) صحیح است. $\Rightarrow A + B = -2 + 2 = 0 \Rightarrow$

$\begin{matrix} -2x & 4 & x^2 & 4 \\ \uparrow & \uparrow & \uparrow & \uparrow \\ (x + 2)(x^2 + Ax + 4) \end{matrix} = x^3 + Bx^2 \Rightarrow \begin{cases} A = -2 \\ B^3 = 4^3 \Rightarrow B = 4 \end{cases}$

تست: مقدار عبارت $(4x^2 + 2xy + y^2) - (2x - y)(4x^2 + 2xy + y^2) - 8x^3$ به ازای $x = 3\sqrt{2}$ و $y = -\frac{1}{4}$ کدام است؟

- (۱) $\frac{1}{8}$ (۲) $-\frac{1}{8}$ (۳) $-\frac{1}{4}$ (۴) صفر

پاسخ: ابتدا عبارت داده شده را تا حد ممکن ساده می‌کنیم:

گزینه (۲) صحیح است. $\Rightarrow -\frac{1}{8}$

اتحاد چاق و لاغر $8x^3 - (2x - y)(4x^2 + 2xy + y^2) = 8x^3 - ((2x)^3 - y^3) = 8x^3 - 8x^3 + y^3 = y^3 \xrightarrow{y = -\frac{1}{4}} \left(-\frac{1}{4}\right)^3 = -\frac{1}{64} \Rightarrow$

فصل ۱

عبارتهای جبری

قسمت اول: اتحادهای جبری

مفهوم اتحاد

۱. ☆ تساوی $ax^2 + 2x(x-3) = 3x^2 + bx + c$ به ازای هر x ای برقرار است. حاصل abc کدام است؟
- (۱) صفر   (۲) -۶   (۳) ۶   (۴) ۱
۲. اگر تساوی $ax^2 - 3x + 4 = (x-4)(\frac{x}{p} + b)$ یک اتحاد باشد، حاصل $(2ax + b)^2$ برابر با کدام گزینه است؟ (آزمونهای گاج)
- (۱) $(2x-1)^2$ (۲) $(x+1)^2$ (۳) $(1-x)^2$ (۴) $(2x+1)^2$
- اتحاد مربع دوجمله‌ای، مزدوج و یک جمله مشترک**
۳. حاصل $|1-\sqrt{2}| - 2|1-\sqrt{2}|^2 - 2(1+\sqrt{2})$ کدام است؟
- (۱) $1-4\sqrt{2}$ (۲) ۵   (۳) $1+4\sqrt{2}$ (۴) ۴
۴. ☆ عبارت A در تساوی $(\frac{x}{3}-4)^2 = \frac{x^2}{9} + A + 16$ کدام است؟
- (۱) $\frac{1}{3}x$ (۲) $\frac{4}{3}x$ (۳) $-\frac{4}{3}x$ (۴) $-\frac{1}{3}x$
۵. حاصل $(\frac{1}{x}-y)^2 + \frac{4y}{x}$ کدام است؟
- (۱) $(\frac{1}{x}+y)^2$ (۲) $(\frac{2}{x}+y)^2$ (۳) $(x-\frac{1}{y})^2$ (۴) $(x+\frac{1}{y})^2$
۶. ☆ حاصل $(2+\sqrt{2})^4$ کدام است؟
- (۱) $68+24\sqrt{2}$ (۲) $52+24\sqrt{2}$ (۳) $52+48\sqrt{2}$ (۴) $68+48\sqrt{2}$
۷. حاصل عبارت $(\sqrt{50}-3\sqrt{5})^2 + (\sqrt{45}+\sqrt{45})^2$ کدام است؟
- (۱) ۱۰   (۲) $60\sqrt{10}$ (۳) ۱۹۰   (۴) $30\sqrt{10}$
۸. ☆ اگر $x - \frac{1}{x} = 3$ باشد، مقدار $x^2 + \frac{1}{x^2}$ کدام است؟
- (۱) ۱۱   (۲) ۱۲   (۳) ۱۳   (۴) ۱۴
۹. اگر تفاضل دو عدد برابر $\frac{1}{p}$ و مجموع آنها برابر $\frac{3}{p}$ باشد، حاصل ضرب این دو عدد کدام است؟
- (۱) $\frac{1}{2}$ (۲) ۱   (۳) $\frac{1}{4}$ (۴) $\frac{3}{4}$
۱۰. ☆ اگر $(a-b)^2 = 9$ و $a^2 + b^2 = 5$ باشد، بزرگترین مقدار $a+b$ کدام است؟
- (۱) -۱   (۲) ۱   (۳) ۳   (۴) -۳
۱۱. ☆ اگر $a+b = -1$ و $a^2 + b^2 = 13$ باشد، با شرط $a > b$ حاصل $a-b$ کدام است؟
- (۱) ۱   (۲) ۵   (۳) ۷   (۴) ۳
۱۲. ☆ اگر مجموع دو عدد a و b برابر ۶ و حاصل ضرب آنها ۵ باشد، تفاضل مربع آنها کدام است؟ ($a > b$)
- (۱) ۶۴   (۲) ۹۶   (۳) ۲۴   (۴) ۳۶

۱۳★ اگر قطر یک مستطیل برابر ۶ و مساحت آن ۱۴ باشد، محیط آن چقدر است؟

- (۱) $5\sqrt{2}$ (۲) $10\sqrt{2}$ (۳) ۵۰ (۴) ۱۶

۱۴★ اگر $4 = (\Delta x - \frac{3}{2x})$ باشد، حاصل $(25x^2 + \frac{9}{4x^2})$ کدام است؟

- (۱) ۲۴ (۲) ۲۹ (۳) ۳۱ (۴) ۳۲

۱۵ در تساوی $\frac{1-x^{16}}{A} = (1+x)(1+x^2)(1+x^4)(1+x^8)$ عبارت A کدام است؟

- (۱) $1-x$ (۲) $1-x^2$ (۳) $1-x^4$ (۴) $1-x^8$

۱۶ حاصل $(x^2 - xy + y^2)(x^2 + xy + y^2)$ برابر است با:

- (۱) $x^4 + y^4$ (۲) $x^4 - x^2y^2 + y^4$ (۳) $(x^2 - y^2)^2$ (۴) $x^4 + x^2y^2 + y^4$

۱۷★ اگر $5 = (3x + \frac{1}{2x})$ باشد، حاصل $(9x^2 + \frac{1}{4x^2})$ کدام است؟

- (۱) ۱۸ (۲) ۲۰ (۳) ۲۱ (۴) ۲۲

۱۸ حاصل $(x+a)(x+b) - (x-a)(x-b)$ کدام است؟

- (۱) $(a+b)x$ (۲) صفر (۳) $a+b$ (۴) $2(a+b)x$

اتحاد مکعب دوجمله‌ای و اتحاد چاق و لاغر

۱۹★ در چندجمله‌ای حاصل از $(\frac{x^2}{y} - \frac{y}{x})^3$ ضریب جمله شامل x^2y^2 کدام است؟

- (۱) $-\frac{1}{6}$ (۲) $\frac{1}{2}$ (۳) $-\frac{1}{2}$ (۴) $\frac{1}{6}$

۲۰ حاصل $(\sqrt{x} + 1)(x^2 + x + 1)(\sqrt{x} - 1)$ به ازای $x = \frac{1}{4}$ کدام است؟

- (۱) $-\frac{7}{8}$ (۲) $\frac{9}{8}$ (۳) $\frac{7}{8}$ (۴) $-\frac{9}{8}$

۲۱★ حاصل $8y^3 - (x^2 - 2xy + 4y^2)(x + 2y) - 8y^3$ به ازای $x = \frac{3}{4}$ و $y = \sqrt{2}$ کدام است؟

- (۱) $2/625$ (۲) $2/875$ (۳) $3/125$ (۴) $3/375$

قسمت دوم: تجزیه عبارت‌های جبری

فکتورگیری

۲۲★ در تجزیه $x^4 + x^3 + x^2 + x$ کدام عامل وجود ندارد؟

- (۱) $x-1$ (۲) $x+1$ (۳) x (۴) x^2+1

۲۳ در تجزیه عبارت $8x^4 + 4x^3 + 8x^2 + 4x$ کدام عامل وجود ندارد؟

- (۱) $2x+1$ (۲) $x+1$ (۳) $4x$ (۴) x^2+1

۲۴★ اگر $2x^2 + 3xy = 10$ و $14x + 21y = 5$ باشد، مقدار x کدام است؟

- (۱) $3/5$ (۲) ۷ (۳) $7/5$ (۴) ۱۴

استفاده از اتحاد مربع دوجمله‌ای و اتحاد مزدوج

۲۵★ عبارت $16x^2y + 40x^2y^2 + 25xy^3$ بر کدام عامل بخش پذیر است؟

- (۱) $4x - 5y$ (۲) $(4x + 5y)^2$ (۳) x^2y^2 (۴) $(\Delta x + 4y)^2$

۲۶★ اگر عبارت $x^8 - \square + 16x^2y^2 + \square$ مربع کامل باشد، مقدار $\square$ کدام است؟

- (۱) $4xy$ (۲) $8x^5y$ (۳) $8xy$ (۴) $4x^5y$

۲۷ عبارت $4x^2 - 10x + 9$ کدام جمله افزوده شود تا حاصل عبارت به صورت مربع دوجمله‌ای گردد؟

- (۱) $2x$ (۲) $-2x$ (۳) $4x$ (۴) $-4x$

عبارتهای جبری

پاسخ فصل ۱

۵ ۴ ۳ ۲ ۱

$$\begin{aligned} \left(\frac{1}{x} - y\right)^2 + \frac{4y}{x} &= \left(\frac{1}{x}\right)^2 - 2\left(\frac{1}{x}\right)(y) + y^2 + \frac{4y}{x} \\ &= \frac{1}{x^2} - \frac{2y}{x} + y^2 + \frac{4y}{x} = \left(\frac{1}{x}\right)^2 + \frac{2y}{x} + y^2 = \left(\frac{1}{x} + y\right)^2 \end{aligned}$$

اتحاد مربع دو جمله‌ای

۶ ۴ ۳ ۲ ۱

اتحاد مربع دو جمله‌ای

$$\begin{aligned} ((2 + \sqrt{2})^2)^2 &= (2^2 + \sqrt{2}^2 + 2 \times 2\sqrt{2})^2 = (4 + 2 + 4\sqrt{2})^2 \\ &= (6 + 4\sqrt{2})^2 = 6^2 + (4\sqrt{2})^2 + 2 \times 6 \times 4\sqrt{2} \\ &= 36 + 32 + 48\sqrt{2} = 68 + 48\sqrt{2} \end{aligned}$$

۷ ۴ ۳ ۲ ۱

$$\begin{aligned} (\sqrt{50} - 3\sqrt{5})^2 + (\sqrt{50} + 3\sqrt{5})^2 &= (\sqrt{25 \times 2} - 3\sqrt{5})^2 + (\sqrt{25 \times 2} + 3\sqrt{5})^2 \\ &= (\sqrt{25} \times \sqrt{2} - 3\sqrt{5})^2 + (\sqrt{25} \times \sqrt{2} + 3\sqrt{5})^2 \end{aligned}$$

بنا به نکته گفته شده در درسنامه این مقدار برابر است با:

$$\begin{aligned} 2a^2 + 2b^2 &= 2(\sqrt{50})^2 + 2(3\sqrt{5})^2 = 2 \times 25 \times 2 + 2 \times 9 \times 5 \\ &= 100 + 90 = 190 \end{aligned}$$

۸ ۴ ۳ ۲ ۱

طرفین به توان ۲ اتحاد مربع دو جمله‌ای

$$\begin{aligned} x - \frac{1}{x} = 3 &\rightarrow x^2 + \frac{1}{x^2} - 2x\left(\frac{1}{x}\right) = 9 \\ \Rightarrow x^2 + \frac{1}{x^2} - 2 &= 9 \Rightarrow x^2 + \frac{1}{x^2} = 11 \end{aligned}$$

۹ ۴ ۳ ۲ ۱

روش اول: دو عدد را a و b در نظر می‌گیریم، با فرض $a > b$ داریم:

$$a - b = \frac{1}{2}, a + b = \frac{3}{2}$$

طبق نکته گفته شده در درسنامه داریم:

$$(a + b)^2 - (a - b)^2 = 4ab \Rightarrow \left(\frac{3}{2}\right)^2 - \left(\frac{1}{2}\right)^2 = 4ab$$

$$\Rightarrow \frac{9}{4} - \frac{1}{4} = 4ab \Rightarrow 4ab = \frac{8}{4} = 2 \Rightarrow ab = \frac{2}{4} = \frac{1}{2}$$

روش دوم (حل دستگاه):

$$\begin{cases} a - b = \frac{1}{2} \\ a + b = \frac{3}{2} \end{cases}$$

جایگذاری در یکی از معادلات

$$2a = 2 \Rightarrow a = 1 \rightarrow 1 + b = \frac{3}{2}$$

$$\Rightarrow b = \frac{3}{2} - 1 = \frac{1}{2} \Rightarrow ab = 1 \times \frac{1}{2} = \frac{1}{2}$$

۱ ۴ ۳ ۲ ۱

ابتدا طرفین تساوی را تا حد امکان ساده می‌کنیم:

$$\begin{aligned} ax^2 + 2x(x - 3) &= 3x^2 + bx + c \\ \Rightarrow ax^2 + 2x^2 - 6x &= 3x^2 + bx + c \\ \Rightarrow (a + 2)x^2 - 6x + 0 &= 3x^2 + bx + c \end{aligned}$$

چون این تساوی به ازای هر x برقرار است، لذا اتحاد بوده و جملات متشابه در دو طرف تساوی دارای ضرایب برابرند. در نتیجه داریم:

$$\begin{cases} a + 2 = 3 \Rightarrow a = 1 \\ b = -6 \Rightarrow abc = (1)(-6)(0) = 0 \\ c = 0 \end{cases}$$

۲ ۴ ۳ ۲ ۱

ابتدا طرفین تساوی را تا حد امکان ساده می‌کنیم.

$$\begin{aligned} ax^2 - 3x + 4 &= (x - 4)\left(\frac{x}{2} + b\right) \\ \Rightarrow ax^2 - 3x + 4 &= \frac{1}{2}x^2 + bx - 2x - 4b \\ \Rightarrow ax^2 - 3x + 4 &= \frac{1}{2}x^2 + (b - 2)x - 4b \end{aligned}$$

حال چون تساوی داده شده یک اتحاد است، باید جملات متشابه در طرفین تساوی دارای ضرایب برابر باشند. در نتیجه داریم:

$$\begin{cases} a = \frac{1}{2} \\ b - 2 = -3 \Rightarrow b = -1 \\ 4 = -4b \Rightarrow b = -1 \end{cases}$$

حال حاصل $(2ax + b)^2$ را می‌یابیم.

$$(2ax + b)^2 = \frac{a}{b} (x - 1)^2 = (1 - x)^2$$

۳ ۴ ۳ ۲ ۱

اتحاد مربع دو جمله‌ای

$$\begin{aligned} (1 + \sqrt{2})^2 - 2|1 - \sqrt{2}| &= (1^2 + 2\sqrt{2} + \sqrt{2}^2) - 2(-1 + \sqrt{2}) \\ &= 1 + 2\sqrt{2} + 2 + 2 + 2 - 2\sqrt{2} = 5 \end{aligned}$$

۴ ۴ ۳ ۲ ۱

بنا به اتحاد مربع دو جمله‌ای داریم:

$$\begin{aligned} \left(\frac{x}{3} - 4\right)^2 &= \left(\frac{x}{3}\right)^2 - 2\left(\frac{x}{3}\right)(4) + 4^2 = \frac{x^2}{9} - \frac{8}{3}x + 16 \\ \Rightarrow A &= -\frac{8}{3}x \end{aligned}$$

۱۵ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} 1-x^{16} &= (1-x^4)(1+x^4) = (1-x^2)(1+x^2)(1+x^4) \\ &\text{اتحاد مزدوج} \quad \text{اتحاد مزدوج} \quad \text{اتحاد مزدوج} \\ &= (1-x^2)(1+x^2)(1+x^4)(1+x^4) \\ &\text{اتحاد مزدوج} \\ &= (1-x)(1+x)(1+x^2)(1+x^2)(1+x^4) \\ &\xrightarrow{\text{جایگذاری در رابطه داده شده}} \frac{(1-x)(1+x)(1+x^2)(1+x^2)(1+x^4)}{A} \\ &= (1+x)(1+x^2)(1+x^4)(1+x^4) \Rightarrow \frac{1-x}{A} = 1 \Rightarrow A = 1-x \end{aligned}$$

۱۶ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (x^2+y^2+xy)(x^2+y^2-xy) &\xrightarrow{\text{اتحاد مزدوج}} \overbrace{(x^2+y^2)^2}^{\text{مربع دو جمله‌ای}} - (xy)^2 \\ &= x^4+y^4+2x^2y^2-x^2y^2-y^2x^2 = x^4+y^4+x^2y^2 \end{aligned}$$

۱۷ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (3x + \frac{1}{2x})^2 &= 5 \xrightarrow{\text{طرفین به توان ۲}} (3x + \frac{1}{2x})^2 = 5^2 \\ \Rightarrow (3x)^2 + 2(3x)(\frac{1}{2x}) + (\frac{1}{2x})^2 &= 25 \\ \Rightarrow 9x^2 + 3 + \frac{1}{4x^2} = 25 \Rightarrow 9x^2 + \frac{1}{4x^2} &= 25 - 3 = 22 \end{aligned}$$

۱۸ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (x+a)(x+b) - (x-a)(x-b) & \\ \underbrace{(x+a)(x+b)}_{\text{جمله مشترک}} - \underbrace{(x-a)(x-b)}_{\text{جمله مشترک}} & \\ = (x^2 + (a+b)x + ab) - (x^2 - (a+b)x + ab) & \\ = x^2 + (a+b)x + ab - x^2 + (a+b)x - ab = 2(a+b)x & \end{aligned}$$

۱۹ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (\frac{x^2}{2} - \frac{y}{3})^2 &= (\frac{x^2}{2})^2 - 2(\frac{x^2}{2})(\frac{y}{3}) + 2(\frac{x^2}{2})(\frac{y}{3}) - (\frac{y}{3})^2 \\ &= \frac{x^4}{4} - (3 \times \frac{1}{4} \times \frac{1}{3})x^2y + (3 \times \frac{1}{4} \times \frac{1}{3})x^2y^2 - \frac{y^2}{9} \\ \Rightarrow x^2y^2 \text{ ضریب} &= 3 \times \frac{1}{4} \times \frac{1}{3} = \frac{3}{12} = \frac{1}{4} \end{aligned}$$

۲۰ ۱ ۲ ۳ ۴

ابتدا عبارت داده شده را تا حد امکان ساده می‌کنیم:

$$\begin{aligned} (\sqrt{x}-1)(\sqrt{x}+1)(x^2+x+1) &= (x-1)(x^2+x+1) = x^3-1 \\ \text{اتحاد مزدوج} \quad \text{اتحاد چاق و لاغر} & \\ \xrightarrow{x=\frac{1}{2}} (\frac{1}{2})^3 - 1 &= \frac{1}{8} - 1 = -\frac{7}{8} \end{aligned}$$

۲۱ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (x+2y)(x^2-2xy+4y^2) - 8y^3 & \\ \text{اتحاد چاق و لاغر} & \\ = x^3 + (2y)^3 - 8y^3 = x^3 + 8y^3 - 8y^3 = x^3 & \\ \xrightarrow{x=\frac{3}{2}} (\frac{3}{2})^3 = \frac{27}{8} = 3\frac{3}{8} & \end{aligned}$$

۱۰ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (a-b)^2 &= 9 \xrightarrow{\text{مربع دو جمله‌ای}} a^2 + b^2 - 2ab = 9 \xrightarrow{a^2+b^2=5} 5 - 2ab = 9 \\ \Rightarrow -2ab &= 9 - 5 \Rightarrow -2ab = 4 \Rightarrow ab = \frac{4}{-2} = -2 \\ \Rightarrow (a+b)^2 &= a^2 + b^2 + 2ab \xrightarrow{\frac{a^2+b^2=5}{ab=-2}} 5 + 2(-2) = 5 - 4 = 1 \\ \Rightarrow (a+b)^2 &= 1 \xrightarrow{\text{جذر}} a+b = \pm 1 \end{aligned}$$

۱۱ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} a+b &= -1 \xrightarrow{\text{طرفین به توان ۲}} (a+b)^2 = (-1)^2 \Rightarrow a^2 + 2ab + b^2 = 1 \\ \xrightarrow{a^2+b^2=13} 13 + 2ab &= 1 \Rightarrow 2ab = 1 - 13 \Rightarrow 2ab = -12 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow ab &= \frac{-12}{2} = -6 \\ (a-b)^2 &= a^2 + b^2 - 2ab \xrightarrow{\frac{a^2+b^2=13}{ab=-6}} 13 - 2(-6) = 13 + 12 = 25 \\ \Rightarrow (a-b)^2 &= 25 \xrightarrow{\text{جذر}} a-b = \sqrt{25} = 5 \end{aligned}$$

۱۲ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} a+b &= 6 \xrightarrow{\text{طرفین به توان ۲}} (a+b)^2 = 6^2 \Rightarrow a^2 + b^2 + 2ab = 36 \\ \xrightarrow{ab=5} a^2 + b^2 + 2(5) &= 36 \Rightarrow a^2 + b^2 = 36 - 10 \Rightarrow a^2 + b^2 = 26 \end{aligned}$$

بنابراین داریم:

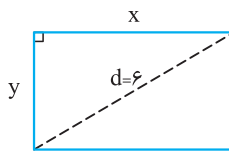
$$(a-b)^2 = a^2 + b^2 - 2ab \xrightarrow{\frac{a^2+b^2=26}{ab=5}} 26 - 2(5) = 16$$

$$\Rightarrow (a-b)^2 = 16 \xrightarrow{\text{جذر}} a-b = \sqrt{16} = 4$$

با فرض $a > b$

$$\Rightarrow a^2 - b^2 \xrightarrow{\text{اتحاد مزدوج}} (a-b)(a+b) = 4 \times 6 = 24$$

۱۳ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{cases} \text{فیتاغورث: } d^2 = x^2 + y^2 \Rightarrow x^2 + y^2 = 6^2 \Rightarrow x^2 + y^2 = 36 \\ \text{مساحت: } S = xy = 14 \end{cases}$$

بنا به اتحاد مربع دو جمله‌ای داریم:

$$\begin{aligned} (x+y)^2 &= x^2 + y^2 + 2xy \xrightarrow{\frac{x^2+y^2=36}{xy=14}} (x+y)^2 = 36 + 2(14) \\ \Rightarrow (x+y)^2 &= 36 + 28 = 64 \xrightarrow{\text{جذر}} (x+y) = \sqrt{64} = 8 \\ \Rightarrow \text{محیط} &= 2(x+y) = 2 \times 8 = 16 \end{aligned}$$

۱۴ ۱ ۲ ۳ ۴

$$\begin{aligned} (\Delta x - \frac{3}{2x})^2 &= 4 \xrightarrow{\text{طرفین به توان ۲}} (\Delta x - \frac{3}{2x})^2 = 4^2 \\ \Rightarrow (\Delta x)^2 - 2(\Delta x)(\frac{3}{2x}) + (\frac{3}{2x})^2 &= 16 \\ \Rightarrow 25\Delta x^2 - 15 + \frac{9}{4x^2} &= 16 \\ \xrightarrow{(-15) \text{ را به سمت راست می‌بریم.}} 25\Delta x^2 + \frac{9}{4x^2} &= 15 + 16 \Rightarrow 25\Delta x^2 + \frac{9}{4x^2} = 31 \end{aligned}$$

عبارتهای جبری

فصل ۱

قسمت اول: اتحادهای جبری

۱. به کمک اتحادها، جاهای زیر را کامل کنید. (مشابه تمرین ۲ صفحه ۱۶ و کار در کلاس صفحه ۱۰ و ۱۳ کتاب درسی)

$$(\sqrt{x} - \square)(\sqrt{x} + \square) = \square - y \quad \text{ب)} \quad \left(\frac{a}{y} - 1\right)^2 = \square - \square + 1 \quad \text{آ)}$$

$$(a - 2b)^3 = a^3 + \square - \square - 8b^3 \quad \text{ت)} \quad (\Delta x + 1)(\Delta x + 6) = \square + 3\Delta x + \square \quad \text{پ)}$$

$$(\square + \square)^3 = 8x^3 + \square + \square + 27y^3 \quad \text{ج)} \quad \left(\square + \frac{1}{y}\right)(4x^2 + \square + \frac{1}{y}y^2) = \square + \frac{1}{y}y^3 \quad \text{ث)}$$

$$(4a + 1)^3 = 64a^3 + \square + 12a + \square \quad \text{ح)} \quad (\square - 2y)(9x^2 + 6xy + 4y^2) = 27x^3 - \square \quad \text{چ)}$$

$$(\sqrt{2}x + \sqrt{3}y)(2x^2 - \square + \square) = \sqrt{8}x^3 + \sqrt{27}y^3 \quad \text{خ)}$$

۲. حاصل عبارتهای زیر را به کمک اتحادها بیابید.

$$\left(\frac{\sqrt{7}}{2} - \frac{\sqrt{5}}{3}\right)\left(\frac{\sqrt{7}}{2} + \frac{\sqrt{5}}{3}\right) \quad \text{ب)} \quad (\Delta x + y)^2 - 2\Delta xy \quad \text{آ)}$$

$$(x - 3)(x + 3)(x^2 + 9x^2 + 81) \quad \text{ت)} \quad (x - 1)(x^2 + x + 1) \quad \text{پ)}$$

۳. مقادیر زیر را به کمک اتحادها به دست آورید. (در قسمت‌های پ)، ت)، و ث) می‌توانید از ماشین حساب استفاده کنید.

(مشابه کار در کلاس صفحه ۱۱ و تمرین ۷ صفحه ۱۶ کتاب درسی)

$$(\Delta\Delta\Delta\Delta\Delta)^2 - (499/99)^2 \quad \text{پ)} \quad 95 \times 105 \quad \text{ب)}$$

$$10/2^2 \quad \text{آ)}$$

$$(\Delta/99)^3 \quad \text{ث)}$$

$$(10/1)^3 \quad \text{ت)}$$

۴. حاصل $(2x - 3)(4x^2 + 6x + 9)$ به ازای $x = \sqrt[3]{-5}$ را به دست آورید.

(مشابه تمرین ۱ صفحه ۱۵ کتاب درسی)

۵. حاصل هر یک از عبارتهای زیر را بیابید. (به کمک اتحادها)

$$(x + 4y)(x^2 - 4xy + 16y^2) \quad \text{ب)} \quad \left(\frac{x}{2} - \frac{1}{3}\right)\left(\frac{x}{4} + \frac{x}{6} + \frac{1}{9}\right) \quad \text{آ)}$$

$$(x + \sqrt{2})^3 + (x - \sqrt{2})^3 \quad \text{ت)} \quad \left(x^2 + \frac{1}{x^2}\right)^3 \quad \text{پ)}$$

۶. حاصل $(1 - 2\sqrt{x})(1 + 4x)(1 + 2\sqrt{x})$ را به ازای $x = \sqrt{2}$ بیابید.

۷. ضریب x^4y^5 را در حاصل $(xy^2 - 2x^2y)^3$ بیابید. ضریب جمله شامل x^5y^4 چقدر است؟

قسمت دوم: تجزیه عبارتهای جبری

(مشابه تمرینات صفحه ۱۱ و ۱۶ کتاب درسی)

۸. عبارتهای زیر را تجزیه کنید.

$$9x^2 - 6x + 1 \quad \text{پ)} \quad x^2 + \frac{2}{5}x + \frac{1}{25} \quad \text{ب)} \quad 25x^2 - 36 \quad \text{آ)}$$

$$20x^5 (x^2 + 3)^3 - 10x^3 (x^2 + 3)^4 \quad \text{ج)} \quad x^6 - 64x^4 \quad \text{ث)}$$

$$27 - t^3 \quad \text{خ)} \quad 1 + 8z^3 \quad \text{ح)}$$

$$25x^4 + 30x^2 + 9x^2 \quad \text{ز)}$$

$$4x^2 - 4x - 24 \quad \text{ذ)}$$

$$(x - 4)(x + 6) + xy + 6y \quad \text{ژ)}$$

خ) باز هم از اتحاد چاق و لاغر استفاده می‌کنیم در این جا: $b = \sqrt{3}y, a = \sqrt{2}x$
بنابراین:
 $(\sqrt{2}x + \sqrt{3}y)((\sqrt{2}x)^2 - (\sqrt{2}x)(\sqrt{3}y) + (\sqrt{3}y)^2)$
 $= (\sqrt{2}x)^3 + (\sqrt{3}y)^3 \Rightarrow (\sqrt{2}x + \sqrt{3}y)(2x^2 - \sqrt{6}xy + 3y^2)$
 $= \sqrt{2}x^3 + \sqrt{27}y^3$

۲

الف) $(\Delta x + y)^3 - 2 \cdot xy = (\Delta x)^3 + 2(\Delta x)(y) + y^3 - 2 \cdot xy$
 $= (\Delta x)^3 + 1 \cdot xy + y^3 - 2 \cdot xy = (\Delta x)^3 - 1 \cdot xy + y^3 = (\Delta x - y)^3$

ب

ب) $(a - b)(a + b) = a^2 - b^2$
 $\Rightarrow (\frac{\sqrt{7}}{2} - \frac{\sqrt{5}}{3})(\frac{\sqrt{7}}{2} + \frac{\sqrt{5}}{3}) = (\frac{\sqrt{7}}{2})^2 - (\frac{\sqrt{5}}{3})^2$
 $= \frac{7}{4} - \frac{5}{9} = \frac{63 - 20}{36} = \frac{43}{36}$

ب

ب) $(a - b)(a^2 + ab + b^2) = a^3 - b^3$
 $\Rightarrow (x - 1)(x^2 + x + 1) = x^3 - 1^3 = x^3 - 1$
 ت) $(x - 3)(x + 3)(x^2 + 9x^2 + 81) = (x^2 - 9)(x^2 + 9x^2 + 81)$
مزدوج   چاق و لاغر
 $= (x^2)^3 - 9^3 = x^6 - 729$

۳

الف) $(1 \div 2)^3 = (10 \div 2)^3 = 10^3 \div 2^3 = 1000 \div 8 = 125$
 اتحاد مزدوج
ب) $95 \times 105 = (100 - 5)(100 + 5) = 100^2 - 5^2 = 10000 - 25 = 9975$

پ) $(\frac{500}{101})^3 - (\frac{499}{101})^3 = (\frac{500}{101} - \frac{499}{101})(\frac{500}{101} + \frac{499}{101})(\frac{500}{101} + \frac{499}{101})$
 اتحاد مزدوج
 $= \frac{1}{101} \times 1000 = 20$

ت) $(1 \div 1)^3 = (10 \div 1)^3 = 10^3 \div 1^3 = 1000$
 $= 1000 + 30 \div 1 + 0 \div 1 = 1030$

ث) $(\frac{1}{99})^3 = (1 - \frac{1}{100})^3 = 1^3 - 3(\frac{1}{100}) + 3(\frac{1}{100})^2 - (\frac{1}{100})^3$
 $= 1 - \frac{3}{100} + \frac{3}{10000} - \frac{1}{1000000} = \frac{1000000 - 300000 + 30000 - 1}{1000000} = \frac{700000 - 1}{1000000}$

۴

$(2x - 3)(4x^2 + 6x + 9) = (2x)^3 - 3^3 = 8x^3 - 27$
 اتحاد چاق و لاغر
 $\xrightarrow{x = \sqrt[3]{-5}} \text{جواب} = 8(\sqrt[3]{-5})^3 - 27 = 8(-5) - 27 = -67$

۵

الف) $(\frac{x}{2} - \frac{1}{3})(\frac{x^2}{4} + \frac{x}{6} + \frac{1}{9}) = (\frac{x}{2})^3 - (\frac{1}{3})^3$
اتحاد چاق و لاغر
 $= \frac{x^3}{8} - \frac{1}{27}$

الف) مربع دو جمله‌ای $(\frac{a}{p} - 1)^2 = (\frac{a}{p})^2 - 2(\frac{a}{p})(1) + (1)^2 = \frac{a^2}{p} - a + 1$

ب) یک دو جمله‌ای در یک دو جمله‌ای دیگر ضرب شده و حاصل هم، دو جمله‌ای شده است پس حتماً اتحاد مزدوج خواهیم داشت:

اتحاد مزدوج $(\sqrt{x} - \sqrt{y})(\sqrt{x} + \sqrt{y}) = x - y$
 $\downarrow \quad \downarrow$
 $(\sqrt{x})^2 \quad (\sqrt{y})^2$

پ

جملات غیرمشترک
 جمله مشترک
 $(5x + 1)(5x + 6) = (5x)^2 + (1 + 6)(5x) + 1 \times 6$
 $= 25x^2 + 35x + 6$

ت) اتحاد مکعب دو جمله‌ای $a^3 - 3a^2(rb) + 3a(rb)^2 - (rb)^3$
 $= a^3 - 6a^2b + 12ab^2 - 8b^3 = a^3 + 12ab^2 - 6a^2b - 8b^3$

ث) اتحاد چاق و لاغر $(2x + \frac{1}{y})(4x^2 + xy + \frac{1}{y^2}) = 8x^3 + \frac{1}{y^3}$
 $\downarrow \quad \downarrow \quad \downarrow \quad \downarrow$
 $(2x)^2 \quad (\frac{1}{y})^2 \quad (2x)^3 \quad (\frac{1}{y})^3$

ج) از شکل کلی رابطه بالا می‌فهمیم که با اتحاد مکعب دو جمله‌ای مواجه‌ایم. $8x^3$ و $27y^3$ را می‌توانیم همان a^3 و b^3 فرض کنیم لذا:

$\begin{cases} a^3 = 8x^3 \Rightarrow a^3 = (2x)^3 \Rightarrow a = 2x \\ b^3 = 27y^3 \Rightarrow b^3 = (3y)^3 \Rightarrow b = 3y \end{cases}$

حال با دانستن مقادیر a و b اتحاد را کامل می‌کنیم:

$(a + b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$
 $\Rightarrow (2x + 3y)^3 = (2x)^3 + 3(2x)^2(3y) + 3(2x)(3y)^2 + (3y)^3$
 $= 8x^3 + 36x^2y + 54xy^2 + 27y^3$

چ) یک دو جمله‌ای در یک سه جمله‌ای ضرب شده پس حتماً اتحاد چاق و لاغر خواهیم داشت:

$(a - b)(a^2 + ab + b^2) = a^3 - b^3$
 $27x^3 = (3x)^3 \Rightarrow a = 3x$

ضمناً b هم برابر است با $2y$ لذا:

$(3x - 2y)(9x^2 + 6xy + 4y^2) = 27x^3 - (2y)^3$
 $= 27x^3 - 8y^3$

ج) از اتحاد $(a + b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$ استفاده می‌کنیم:
 $(4a + 1)^3 = (4a)^3 + 3(4a)^2(1) + 3(4a)(1)^2 + 1^3$
 $= 64a^3 + 48a^2 + 12a + 1$